

основі чого будуть змінюватись підходи, методи подачі матеріалу, розставлені певні акценти тощо, а сама подача матеріалу полягає не в утвердженні фактів і концепцій, а в проблемному викладі, піддаванні сумніву тої чи тої інформації. Вияв особистісної компетентності включає як ціннісні параметри так і параметри професіоналізму [7, с. 55].

Отже, згідно з точками перетину завдань полікультурного виховання в державних стандартах дошкільної та початкової освіти нами була виділена низка критеріїв забезпечення наступності. Кожен новий критерій детермінований попереднім, цим продиктована потреба розвитку творчості педагогів, як вищого вияву педагогічної майстерності, вміння ефективного керівництва педагогічними умовами, як чинниками покращення освітнього процесу в цілому і конкретних педагогічних завдань зокрема. Аналіз досліджень з теми педагогічної творчості дозволив засвідчити, що провідними елементами в стимуляції та розвитку творчого потенціалу педагогів науковці вважають спеціально створене середовище, тренінгові програми, ефективну методичну роботу, створення умов для творчого саморозвитку, розвиток особистісно-комунікативної компетентності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виділенні всієї сукупності умов реалізації творчого потенціалу в полікультурному вихованні, їх аналізі та експериментальному дослідженні.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <http://surl.li/qjxo> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Гекало Л. Розвиток творчого потенціалу педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2013. Вип. 123(2). С. 63-66.
3. Гера Т. Активізація творчих ресурсів педагога у процесі його професіоналізації. *Психологія і суспільство*. 2012. № 2. С. 112-123.
4. Державний стандарт початкової освіти: Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.03.2024).
5. Кокарева Е. Евристичне навчання як засіб творчого саморозвитку майбутніх педагогів: автореф. дис. ... канд. пед.наук: 13.00.09. Тернопіль, 2012. 19 с.
6. Яланська С. Психологія розвитку педагогічної творчості: навч. посіб. Полтава: ПП Шевченко, 2015. 114 с.
7. Navickienė V., Sederevičiūtė-Pačiauskienė Ž., Valantinaitė I., Žilinskaitė-Vytienė V. The relationship between communication and education through the creative personality of the teacher. *Creativity Studies*. 2019. 12(1). P. 49-60. URL: <https://doi.org/10.3846/cs.2019.6472>.

РОЗВИТОК ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ТА ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ ЇХ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛИ

Мар'яна Шевчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О. А. Козлюк, кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет (Україна)

DEVELOPMENT OF GRAPHOMOTOR SKILLS AND FINE MOTOR SKILLS IN CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE AS ONE OF THE DIRECTIONS OF THEIR PREPARATION FOR SCHOOL

Mariana Shevchiuk, master's student

Rivne State University of Humanities (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається особливості розвитку графомоторних навичок та дрібної моторики у старших дошкільників як необхідна умова їх готовності до навчання в школі. Автор аналізує погляди українських науковців на означену проблему.

Ключові слова: розвиток графомоторних навичок, розвиток дрібної моторики, підготовка до школи.

Abstract. The article considers the peculiarities of the development of graphomotor skills and fine motor skills in older preschoolers as a necessary condition for their readiness to study at school. The author analyzes the views of Ukrainian scientists on this problem.

Key words: development of graphomotor skills, development of fine motor skills, preparation for school.

Підготовка до навчання грамоти та опанування навичками писемного мовлення, як свідчить практика, залишається одним із складних і важких етапів для дітей, які приходять до першого класу. Через неготовність руки дитини до письма процес формування навичок письма буде для дитини проблемним та нецікавим. Через відсутність базису для опанування писемним мовленням дитина позбавлена можливості усвідомлено освоїти навички письма, без яких неможливе подальше навчання. Українські науковці Л. Биковець, М. Вербенко, С. Гозак, І. Деснова, С. Луців, Н. Маліновська та інші доводять, щоб опанувати письмом, у дитини мають бути розвинені графомоторні навички, що залежать від якості розвитку дрібних рухів пальців, кистей рук, тренованості м'язів, точності та координації рухів, а також від рівня сформованості психічних процесів (уваги, зорової та рухової пам'яті, просторових уявлень).

З дітьми старшого дошкільного віку необхідно проводити цілеспрямовану роботу з формування графомоторних навичок як необхідної умови підготовки до школи, а також спеціальні ігри та вправи на розвиток великої та дрібної моторики, просторового орієнтування.

Одним із чинників психологічного базису для розвитку вищих психічних функцій у дітей є розвиток великої (або загальної) та дрібної (або ручної) моторики.

С. Гозак та М. Вербенко констатують, що для успішного оволодіння графомоторними навичками у дитини мають бути сформовані такі функції як дрібна моторика, зорове сприймання, просторове орієнтування. Недосконалість однієї з цих функцій ускладнює оволодіння графомоторними навичками, письмом та низкою інших навчальних та трудових навичок [2]. Спрямованість підготовки до школи передбачає також роботу зі зміцнення моторики рук, розвитку координації рухів кисті рук та пальців.

Як відзначає С. Луців, для дітей з низьким рівнем розвитку графомоторних навичок характерна наявність синкінезій, тонічних рухів, слабкість м'язів, невміння раціонально розподіляти зусилля м'язів, незручність рухів, недостатня сформованість праксису. Такі діти з важко у подальшому освоюють техніку письма. Через недосконалість моторики під час навчання математики відчувають труднощі у роботі з рахунковими паличками, лінійкою. Ідентичні проблеми виявляються у процесі ручної праці, малювання. Низький рівень розвитку графомоторних навичок гальмує набуття предметних дій, отже, і оволодіння орієнтуванням у світі [4].

Л. Биковець акцентує увагу на тому, що розвиток графомоторних навичок залежить від якості дрібних рухів пальців, кистей рук, тренованості м'язів, точності та координації рухів, а також від рівня сформованості психічних процесів уваги, зорової та рухової пам'яті, просторових уявлень. Тому з дітьми старшого дошкільного віку важливо проводити цілеспрямовану роботу з формування графомоторних навичок, а також практикувати ігри та вправи на розвиток великої та дрібної моторики [1].

Як слушно зауважує Н. Маліновська, для проведення ігор та вправ з розвитку графомоторних навичок необхідно забезпечити просторово-розвивальне середовище, обладнане різноманітними дрібними предметами (гудзики, намистинки, камінці, зерна, горішки, скріпки канцелярські, кнопки) та різними коробками, банками, лотками для їх

розкладання, вільними катушками для намотування на них ниток, мотузок, тяганини, дощечками та іграшками-шнурівками з багатьма отворами для зшивання та вишивання шнуром, різними видами застібок (гачки, гудзики, шнурки, блискавки, сліпи), наборами мотузок та стрічок різної довжини та товщини для зав'язування та розв'язування вузлів, плетіння кісок, зав'язування бантів, пластмасових або дерев'яних паличок, різнокольорових прищіпок, різних видів мозаїки, конструкторів, пазлів [5].

Для формування тонко координованих графічних рухів С. Гозак та М. Вербенко пропонують використовувати такі вправи: штрихування в різних напрямках з різною силою натиску і амплітудою руху руки; розфарбовування аркуша в різних напрямках з обмеженням і без обмеження поверхні, що зафарбовується; обведення малюнка за контуром, копіювання;

- малювання по опорних точках; домальовування зображень, малювання за клітинами та на іншій обмеженій поверхні, графічні диктанти; викладання ниток за контуром різних зображень, які нанесені або вирізані з оксамитового паперу [2].

На думку С. Луців, кінезіологічні вправи підвищують стресостійкість, синхронізують роботу півкуль головного мозку, а також покращують інтелектуальну діяльність, сприяють покращенню пам'яті та уваги [4]. У процесі роботи з розвитку графомоторних навичок, як зазначає Л. Биковець, розвивається сила руки, її спритність, переключення з одного виду рухів на інший, також увага, окомір, зорова пам'ять, посидючість, охайність, уява, образне мислення, підготовка руки до письма [1]. За словами Н. Маліновської, з цією метою використовуються різні види діяльності, що прямо чи опосередковано сприяють розвитку тактильно-рухових відчуттів: ліплення з глини, пластиліну, тіста; аплікація з різного матеріалу (папір, тканина, пух, вата, фольга); аплікаційне ліплення (заповнення рельєфного малюнка пластиліном); конструювання з паперу (оригамі); малювання пальцями, шматочком вати, паперовим «пензликом»; ігри з великою та дрібною мозаїкою, конструктором (металевим, пластмасовим, кнопковим); сортування бобів, квасолі, гороху, а також перебір круп (пшоно, гречка, рис); збирання пазлів; складання контурів предметів з паличок спочатку більших розмірів, а потім дрібніших (стіл, будинок, трикутник, машина); сортування дрібних предметів (камінчики, гудзики, жолуді, намистинки, фішки, черепашки), різних за величиною, формою, матеріалом [5].

На думку І. Деснової, дуже добре себе зарекомендувала й різноманітна предметна діяльність, що поєднується з навичками самообслуговування, що також сприяє розвитку графомоторних навичок. Зокрема, це імітаційні рухи для кистей рук, миття рук перед їжею, струшування води з пензлика, полоскання білизни, надягання рукавичок, погладжування кішки [3]. Для покращення рухливості пальців, розвитку їх сили та гнучкості, поліпшення почерку, зниження фізичної втоми та морального напруження під час підготовки до школи С. Луців пропонує застосовувати пальчикові ігри та масаж «активних точок» на пальцях та долонях [4]. Отже, здійснення різносторонньої та систематичної роботи з розвитку графомоторних навичок забезпечує результативність підготовки дітей до систематичного навчання в початковій школі. Достатній рівень розвитку графомоторних навичок дає дитині стартову можливість належним чином панувати письмом як ще один видом мовленнєвої діяльності. Розвиток графомоторних навичок відбувається шляхом присвоєння дитиною досвіду графічних рухів у процесі виконання різних видів штрихування, під час зображувальної діяльності, розфарбовування, копіювання зображень, обведення точкових та пунктирних контурів, продовження орнаментів, проведення ліній в лабіринтах тощо.

У роботі з розвитку графомоторних навичок виникають передумови для удосконалення багатьох психічних процесів. Таким чином, з дітьми старшого дошкільного віку необхідно проводити цілеспрямовану роботу з формування графомоторних навичок, а також спеціальні ігри та вправи на розвиток великої та дрібної моторики, просторового орієнтування.

Список використаних джерел

1. Биковець Л.Л. Вплив рухів пальців рук на розумовий та мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2018. № 2. С. 124-131.

2. Гозак С.В., Вербенко М.М. Вплив чинників внутрішньошкільного середовища на формування графомоторних навичок у дітей 5-8 років. *Довкілля та здоров'я*. 2015. Вип. 3 (58). С. 66-69.
3. Деснова І.С. Використання пальчикових ігор у процесі розвитку дрібної моторики дітей молодшого дошкільного віку. *In The 5th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations»* (January 27-29, 2021). Toronto, 2021. P. 488.
4. Луців С. Забезпечення наступності у підготовці руки до письма дітей старшого дошкільного віку та учнів першого класу. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2018. № 4. С. 192-199.
5. Маліновська Н.В. Гра як засіб формування навичок письма у дітей передшкільного віку. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. № 2. С. 26-31.